

Weksel trasowany w obrocie gospodarczym

Wielu przedsiębiorców korzysta dzisiaj ze sprzedaży z odroczonym terminem płatności. Na czym polega wyjątkowość tej formy sprzedaży i jak prawidłowo zabezpieczyć taką transakcję?

W praktyce, przy zawieraniu kontraktu z odroczonym terminem płatności strony umawiają się w ten sposób, że kupujący uiszcza należność za towar dopiero po upływie określonego czasu od daty fizycznego jego otrzymania. Transakcje tego typu, niewątpliwie korzystne dla nabywców, którzy nie muszą dysponować środkami pieniężnymi w chwili zawierania umowy. Taka sprzedaż rodzi jednak spore ryzyko po stronie sprzedawców. Związane jest ono, jak można się domyślać, z zapewnieniem możliwości efektywnego uzyskania zapłaty w sytuacji, gdy towar został już wydany kontrahentowi i to zazwyczaj wiele tygodni wcześniej. W tym kontekście, naturalnym dążeniem sprzedawców jest chęć zabezpieczenia tej przyszłej płatności. Jedną z form takiego zabezpieczenia może być tzw. weksel trasowany.

Dlaczego weksel trasowany stanowi lepszą formę zabezpieczenia dla przedsiębiorców niż weksel własny?

Nie wchodząc w teoretycznoprawne rozważania w zakresie definicji i charakterystyki weksla trasowanego wskazać należy, że jest on papierem wartościowym, o ściśle określonej przez ustawę Prawo wekslowe treści. W takim dokumencie wystawca weksla czyli dłużnik (tu: kupujący) poleca osobie trzeciej (tzw. trasatowi) zapłatę w oznaczonym terminie określonej sumy pieniężnej na rzecz wierzyciela zwanego remitentem (sprzedawcy). W praktyce, przy zawarciu np. umowy sprzedaży z odroczonym terminem płatności, kupujący podpisuje i wręcza sprzedawcy weksel, zgodnie z treścią którego, sprzedawca będzie mógł żądać zapłaty za towar od wskazanej w wekslu osoby trzeciej.

Jak łatwo zauważyć, taki trójpodmiotowy układ występuje zazwyczaj w sytuacji, gdy wystawcę weksla (dłużnika) łączy z trasatem określony stosunek prawny. Jest to zwykle zobowiązanie trasata do spełnienia na jego rzecz określonego świadczenia (trasat jest dłużnikiem wystawcy weksla). Trasat, płacąc na rzecz wskazanego w wekslu remitenta wskazaną w tym wekslu sumę pieniężną, zwalnia się tym samym ze swojego zobowiązania wobec wystawcy weksla. Z kolei, dla wierzyciela wekslowego bez znaczenia w zasadzie pozostaje od kogo otrzyma zapłatę, ważne aby należność za sprzedany towar, którego zabezpieczeniem jest właśnie weksel trasowany, trafiła na jego rachunek.

Czy samo wskazanie w wekslu osoby trasata, powoduje jego automatyczną odpowiedzialność wobec remitenta?

Nie. Osoba ta staje się dłużnikiem wekslowym, zobowiązanym do zapłaty sumy wekslowej, dopiero po tzw. akceptacji weksla. W praktyce, po otrzymaniu weksla od jego wystawcy, wierzyciel może aż do dnia płatności weksla udać się do trasata i zażądać zaakceptowania weksla. Akcept taki polega najczęściej na zamieszczeniu przez trasata na wekslu adnotacji o treści „przyjęty”. Od tego momentu trasat staje się akceptantem, co oznacza, że wierzyciel może żądać od niego zapłaty. W przypadku ewentualnej odmowy zaakceptowania weksla

przez trasata, remitent może dochodzić zapłaty od wystawcy weksla, czyli swojego pierwotnego dłużnika.

Czy taka akceptacja wystarczy dla prawidłowego zabezpieczenia transakcji?

Uregulowanie mechanizmu płatności weksla trasowanego we wspomniany przeze mnie wcześniej sposób, nie przesądza jeszcze o tym, że weksel trasowany może być traktowany jako forma zabezpieczenia wierzytelności. Dzieje się jednak z kilku powodów.

W pierwszej kolejności, weksel taki może zostać odpłatnie zbyty przez wierzyciela na rzecz osoby trzeciej, jeszcze przed terminem jego płatności. Zazwyczaj odbywa się to w drodze tzw. indosu, tj. zawartej przez wierzyciela (zwanego przy tej czynności indosantem) na odwrocie weksla adnotacji, o treści: „*ustępuję na zlecenie ...*”. Z tą czynnością połączone jest wydanie weksla nabywcy. Nabywca taki, noszący miano indosariusza, uzyskuje wierzytelność w takiej wysokości jak wskazana w treści weksla. Może on żądać zapłaty weksla od dłużnika wekslowego (w terminie określonym w wekslu) lub też zbyć weksel na rzecz kolejnej osoby. Funkcja zabezpieczająca weksla przejawia się w tym wypadku, na dopuszczalności sprzedaży wierzytelności inkorporowanej na wekslu, a zatem możliwości uzyskania zapłaty przed nadejściem ustalonego z dłużnikiem terminu płatności.

Jedną z form indosowania weksla jest tzw. dyskonto. Dyskonto to nic innego jak czynność bankowa polegająca na nabyciu przez bank wierzytelności wekslowej w drodze indosu. Banki skupują weksle przed datą ich płatności, wypłacając ich zbywcom sumę wekslową pomniejszoną o tzw. odsetki dyskontowe naliczane według określonej stopy (za czas pozostający do terminu zapłaty weksla) oraz prowizję banku. Bank, który nabył weksel do dyskonta, może dochodzić zapłaty od dłużnika wekslowego (gdy nadejdzie termin zapłaty), bądź też redyskontować weksel w Narodowym Banku Polskim, tj. dokonać jego zbycia przez indos na rzecz tego podmiotu.

Dlaczego przedsiębiorcy powinni zastanowić się nad częstszym zabezpieczaniem transakcji wekslami trasowanymi?

Atrakcyjność weksla trasowanego dla wierzyciela polega nie tyle na samym uprawnieniu do jego indosowania, ale także na możliwości bardzo szybkiego uzyskania orzeczenia sądowego, pozwalającego na błyskawiczne wszczęcie przeciwko dłużnikowi postępowania egzekucyjnego. Dzięki specjalnemu trybowi procesu sądowego przewidzianego dla dochodzenia należności z weksli – postępowaniu nakazowemu, sąd wydaje przeciwko dłużnikowi tzw. nakaz zapłaty, który stanowi podstawę egzekucji. W takim wypadku, wierzyciel ma szansę odzyskać pieniądze od dłużnika, nie czekając na uzyskanie prawomocnego wyroku sądowego. W innych przypadkach może to trwać miesiącami, a nawet latami. Przewlekłość postępowań sądowych jest niewątpliwie głównym ich mankamentem.

Jak wygląda procedura dochodzenia należności wekslowych przed sądem?

Otóż, zgodnie z przepisami kodeksu postępowania cywilnego, w wyniku pozwu wniesionego przez wierzyciela wekslowego (do pozwu załącza się oryginał weksla) sąd wydaje przeciwko dłużnikowi wekslowemu nakaz zapłaty. Stwierdza w nim, że pozwany ma w ciągu dwóch tygodni od doręczenia nakazu zaspokoić roszczenie w całości lub może wnieść środek odwoławczy, tzw. zarzuty od nakazu zapłaty.

Nakaz zapłaty nie podlega uzasadnieniu. Od momentu wydania nakazu stanowi on tzw. tytuł zabezpieczenia. Oznacza to, że wierzyciel na rzecz którego nakaz taki wydano, może złożyć do komornika wnioski o zabezpieczenie dowolnego składnika majątku dłużnika (rachunku bankowego, ruchomości, nieruchomości, etc.). Zabezpieczenie takie zapewnia ochronę wierzycielowi w tym sensie, że dłużnik nie może w zasadzie skutecznie wyzbyć się zajętego majątku. Najważniejszą jednak cechą postępowania nakazowego z weksla jest tzw. natychmiastowa wykonalność nakazu po upływie dwóch tygodni od doręczenia nakazu pozwanemu. Oznacza ona w praktyce to, że o ile dłużnik nie uiszczy na rzecz wierzyciela w tym terminie należności, wierzyciel może (po uzyskaniu klauzuli wykonalności) egzekwować z całego majątku dłużnika kwotę wskazaną w nakazie zapłaty, i to niezależnie od tego, czy dłużnik odwołał się od nakazu, czy nie. Innymi słowy, nawet w przypadku, gdy dłużnik złożył zarzuty od nakazu (co skutkować może tym, że postępowanie sądowe toczyć się będzie wiele miesięcy), wierzyciel może prowadzić egzekucję kwoty objętej nakazem, nie czekając aż sąd wyda wyrok w sprawie.

Weksel trasowany może być więc doskonałym narzędziem dochodzenia przez sprzedawcę, czy dostawcę zapłaty od niesolidnego dłużnika. Czy przedsiębiorcy chętnie korzystają dzisiaj z tego rozwiązania?

Praktyka pokazuje, że rola takiego weksla w obrocie gospodarczym stale rośnie. Dzieje się tak zapewne nie tylko z powodu samej atrakcyjności weksla jako środka zabezpieczającego płatność. Przyczyną jest także to, iż przedsiębiorcy występują dziś w relacjach biznesowych z wieloma podmiotami równocześnie. Powyższe oznacza, że możliwe jest ułożenie stosunku gospodarczego z kontrahentem w taki sposób, że należność za sprzedany towar, której zabezpieczeniem jest właśnie wekslem trasowanym, zapłaci - nie bezpośrednio sam odbiorca towaru - lecz inny podmiot (trasat), z którym dłużnika łączy określony inny stosunek gospodarczy. W ten sposób weksel trasowany, pełniąc w istocie funkcję surogatu pieniądza, pozwala uprościć obrót gospodarczy pomiędzy przedsiębiorcami.

Autor: Łukasz Zboralski, radca prawny, Kancelaria Prawna Piszcz i Wspólnicy